

Dette er et leserinnlegg Glenn Earl Eide , seniorrådgiver i Trygg Trafikk Trøndelag har skrevet som privatperson til lokalavisa Frostingen .

Jeg skriver til Frostingen om denne saken som privatperson. Yrket følger meg allikevel 24/7 og jeg ser dette med flere hatter på, både med både som politimann og «Trygg Trafikk- mann», men hovedsakelig med medmenneskelige briller på. Jeg skriver delvis på vegne av min far som var opprørt etter hendelsen og ikke minst på vegne av de som trengte hjelp. Jeg var selv ikke på skadestedet.

Bilen som kjørte ut og personene inni var utenbys fra. Min far er utenbys fra. Hvem ringer man på Frosta når du ikke vet hvem du skal ringe for å få hjelp og andre forbipasserende ikke ønsker å hjelpe?

Etikk og moral trekkes ofte frem om hva som rett og galt å gjøre ulike situasjoner i livet. Så har vi også noe som heter lovverk. En måte å se hvordan lovverket vårt har blitt formet gjennom tiden, er å se på det som en samling moralske handlinger og feilhandlinger etter den til enhver tid gjeldende og vedtatte moralske standard. Mange av våre bestemmelser i lovverket har med hensikt blitt tatt inn fordi de har en sterk normdannende effekt. Altså, at trusselen om straff faktisk står der svart på hvitt gjør at vi holder oss i skinnet. Etikk på sin side kan beskrives som « de teoretiske refleksjoner omkring de moralske handlinger ».

Fredag 08.01 var det en utforkjøring i Nordbygda. Det var min far (senior) som kom til stedet og etter hvert fikk organisert hjelp så de involverte fikk bilen sin på veien igjen. Ingen ble fysisk skadet i utforkjøringen og hendelsen i seg selv er relativt dagligdags i vinterhalvåret. Senior konstaterte kjapt at han ikke ville klare å trekke opp bilen med sin egen bil og det er her vi begynner.

Et eldre ektepar med barnebarn i 6-7 års alderen kjørte ut av veien på dagtid fredag med fullpakket bil på vei til hytta. Da min far kom til stedet hadde de etter eget utsagn allerede ventet over en time på hjelp. Nå er ikke veiene på Frosta tungt trafikkert som mange steder i landet, men i løpet av en time er det allikevel en del kjøretøy som ruller rundt på veiene våre. Bilfører, en eldre mann, hadde ringt berging selv og ble stående på vent i telefonen og ble til slutt bedt om å ringe et annet nummer for å få hjelp. Der fikk han ikke svar etter å ha ventet svært lenge på å komme igjennom. Det kan ha sammenheng med forholdende på Østlandet denne dagen og at det kokte på sentralene til både Viking, Falck og andre bilbergere uten at jeg kan si det med sikkerhet.

Det kan ha vært andre som har kjørt forbi i tiden før min far kom til stedet som har sjekket hvordan det sto til, og fått til svar at berging allerede var bestilt og dermed slått seg til ro med det. Men inne i den kalde bilen da min far kom til stedet over en time etter utforkjøringen, så satt fortsatt bestemor i passasjeret foran ute av stand til å komme seg ut av bilen og barnebarnet satt bak og var helt ute av seg. Det hadde tydelig vært en skremmende opplevelse for minsten. I tillegg sto bilen på skrå uti snøfonna og det lå løse gjenstander strødd i baksetet. Min far fikk småen ut av bilen og plasserte han i sin egen varme bil i påvente av å få løst situasjonen.

Det kom etter hvert en traktor kjørende forbi som min far stanset. Fører sa at han ikke hadde lov å hjelpe til og kjørte umiddelbart videre før min far fikk tak i navn på vedkommende eller registreringsnummeret på traktoren. Han ble rett og slett ganske forbannet og satt ut av svaret han fikk. Vedkommende fører har her misforstått både loven og situasjonen. « Ikke lov å hjelpe » ? I slike tilfeller kan man ikke lov å la være , mer om det litt senere.

Hele situasjonen høres for meg veldig spesiell ut og det overrasket meg da senior senere fortalte meg om hendelsen, for jeg kjenner folket på Frosta som både svært imøtekommende og hjelpsomme og Frosta er et sted der frivilligheten står sterkt. Oppførselen fra denne traktorsjåføren står i grell kontrast til ulykken i Åsen lille julaften og saken med vogntogsjåføren i Åsen i jula som oste av handlekraft, omtanke for andre og medmenneskelighet. Hvor ble det av medmenneskeligheten på Frosta denne fredagen? At hendelsen ikke fremsto som livstruende eller alvorlig nok ved første øyekast bør ikke være diskvalifiserende for å være medmenneske. Og det kan faktisk hende det er noen som trenger din hjelp selv om det ser udramatisk ut eller det allerede er andre på stedet.

Jeg vil komme med en påminnelse om hjelpeplikten vi har etter vegtrafikklovens §12. Det er altså en plikt og ikke et valg man har, om å hjelpe eller ikke. Implisitt vil det si at det foreligger straffbar unnlatelse, som betyr at man kan straffes for å ikke ha gjort sin plikt som medtrafikanter nemlig å yte nødvendig hjelp til en annen som trenger nettopp din hjelp.

Påminnelsen gjelder alle som også kjørte rett forbi stedet uten å stoppe for å sjekke hvordan det gikk med personene inne i bilen, og det gjelder traktorsjåføren som elegant lo bort spørsmålet om hjelp og kjørte videre. Til alle dere som eventuelt stoppet og snakket med de tilskadekomne før dere kjørte videre- takk for at dere bryr dere! Selv om personene i bilen viste seg å trenge mer hjelp enn de ga uttrykk for i første instans, så har dere i hvert fall tatt en sjekk.

Vegtrafikkloven sier at hjelpeplikten omfatter hjelp til personer og dyr som har kommet til skade. Det er ikke krav om at du selv må ha vært innblandet i uhellet. Hjelpeplikten gjelder enhver som kommer til stedet og sammenfattet sier bestemmelsen at man minimum må undersøke om det er noen som har behov for din hjelp før man kjører videre. Dersom du kommer som førstemann til et skadested er pri en å sikre skadestedet før akutte tiltak iverksettes. I hendelsen vår var det ikke så kritisk, og det var allerede noen på stedet.

Så kan det argumenteres for at skade kan være så mangt og trenger ikke nødvendigvis bare begrense seg til fysisk skade på personer, kjøretøy eller gjenstander. Her satt det en livredd liten gutt i bilen som var bortimot traumatisert og måtte ha fysisk hjelp for å komme seg ut av kjøretøyet, slik jeg har fått situasjonen referert. Han ble som nevnt tidligere ivaretatt av min far som tok han med til sin egen varme bil. Passasjeren foran kom seg heller ikke ut av bilen, grunnet snømengden på høyre side og bilens helling.

Så sier §12 at de som kommer til stedet plikter å hjelpe til med de tiltak som situasjonen har medført. Altså berging av bilen i dette tilfellet. Det fikk ikke senior til, da han ikke hadde krok verken foran eller bak på bilen sin. En som kjører traktor må sies å være i besittelse av et særdeles egnet redskap for å trekke en bil opp av grøfta og det er naturlig å tenke seg at en som kjører traktor og passerer et slikt skadested har mer vidtgående hjelpeplikter enn en person som eksempelvis kjører en bitteliten personbil.

Jeg kan ha forståelse for noens reservasjoner for å hjelpe i sånne saker. Om de selv havner i forsikringsmessig uføre i etterkant som ansvarlig for påførte skader på den andre part. Dette er i praksis ikke noe problem er min klare oppfatning. Min erfaring med forsikringssaker i slike tilfeller er at selskapene vurderer dette på en god måte og ser både fornuften og forholdsmessigheten i hjelpen som gis. Hvis noen er veldig bekymret for dette på egne eller arbeidsgivers vegne, kan det løses enkelt ved innhente samtykke fra den som ønsker hjelp. Si til den som hjelpes at det skjer på eget ansvar. Hvis de fortsatt ønsker hjelp så er saken grei. Er du virkelig av den

skeptiske typen, kan du få samtykket skriftlig eller ta det opp på lyd så det ikke er noe tvil i etterkant om hva som ble avtalt.

En arbeidsgiver kan uansett ikke beslutte å tilsidesette vegtrafikkloven på vegne av en ansatt og bestemme at en medarbeider ikke har lov å hjelpe. Det er alltid føreren som er ansvarlig for sine handlinger eller unnlatelse av handlinger etter vegtrafikkloven. Sjefen kan altså ikke sette seg over loven og bestemme om du har lov til å hjelpe noen eller ikke ved en hendelse langs veien.

Senior er innflytter til Frosta og ikke lokal. Han kjenner derfor ikke nærmeste nabo rundt svingen med traktor å ringe til. Til slutt fikk han tak i svigerfar som kom til stedet med sin bil og noen ekstra stropper. Sammen fikk de opp bilen fra grøfta etter litt jobbing. Saken løste seg til slutt og det var ingen personskade så langt man kunne vurdere på stedet. Småen bruker nok en del tid på å bearbeide hendelsen med hylende bestemor, brå høye lyder, flyvende gjenstander i bilen og snø overalt. Det er jo ikke dagligdags å oppleve sånt i en 6 eller 7 åring sitt liv. Vi har alle ulike terskler, referanser og tålegrenser. For en 6 eller 7 åring er det hele tiden mye som oppleves for første gang og mange ting kan virke svært dramatisk når de skjer.

...rapper Lars Vaular og Store P.

For å svare på spørsmålet jeg stilte innledningsvis; hvem ringer du på Frosta når du ikke vet hvem du skal ringe? Jeg er vant til å si «ring politiet», men her på Frosta er det de ansatte i brannvesenet som har den sterke lokale forankringen og utgjør hovedtyngden av beredskapen og sånn jeg kjenner brannvesenet er det alltid løsningsorienterte og hjelpsomme hoder på vakt. I tillegg har de stor bil, så svaret mitt er «Ring 110 og snakk med brannvesenet!»

Hjelpeplikten etter vegtrafikkloven kan langt på vei betraktes som en sovende paragraf som er lite anvendt i praksis. Med «anvendt» så mener jeg at det foreligger få dommer for straffbar unnlatelse etter vegtrafikklovens §12 . Som nevnt innledningsvis viser mange av bestemmelsene i lovverket vårt til vårt eget moralske kompass om rett og galt. Hjelpeplikten finnes både i straffeloven og vegtrafikkloven og er drøftet ved flere anledninger, blant annet i en masteroppgave ved juridisk fakultet i 2019. Utsagnet nedenfor illustrerer godt hvordan lovverket henstiller til vår egen moral, enten det er snakk om vegtrafikkloven eller straffeloven:

«Det er klart at et av samfunnets grunnleggende verdier er respekten for menneskelivet. En alminnelig hjelpeplikt kan dermed ses på som et uttrykk for lovgivers ønske om å ivareta denne grunnleggende verdien. Etter straffelovens forarbeider er en straffebestemmelses potensielle holdningsskapende virkning av stor betydning. En straffetrussel bidrar således til å underbygge moralske normer og bidrar til at de iallfall ikke svekkes»

Så min gode mann i traktor; neste gang du passerer en bil i grøfta håper jeg du stopper og sjekker om noen trenger din hjelp. Det kan være sjefen din som står der. Kjenn etter hva ditt eget moralske kompass prøver å fortelle deg. Hva hadde du gjort hvis det var din familie som stod der og trengte din hjelp?

Den dagen vi blir mer bekymret for konsekvensene av å bry oss fremfor å la være, er samfunnet og fellesskapet vårt på vei inn i et villspor. Det gjelder alt i livet fra pandemi, uhell og trafikkulykker til ruskjøring, vold i hjemmet, omsorgssvikt med mer. Jeg synes Hans Majestet Kongen oppsummerte det godt i sin nyttårstale- «Hva skal til for at vi mennesker kan leve godt sammen? Evne til innlevelse i andre menneskers liv. Jeg tror det er avgjørende at vi tar oss tid og bryet med virkelig å lytte til andres opplevelser, med ønske om å forstå. Lar vi oss berøre, påvirker det måten vi tenker og handler på. Alle har behov for noe eller noen. Slik skaper vi sterke fellesskap. Kanskje vi trenger å gjenfinne åpenheten og gjestfriheten i oss selv.»

Godt Nytt År!

Kilder :

Les vår personvernerklæring